

tiek iepriekš sagatavoti t.i. nenotiek to fiziskā stāvokļa pārbaude. Tādēļ, veicot dokumentu digitālo kopiju izgatavošanu, glabājamo vienību kopiju veidošanas plūsmā veidojas „pārrāvumi” dažu dokumentu/lapu bojājumu dēļ. Bojātie dokumenti tiek restaurēti, tad digitalizēti un kopijas ievietotas iztrūkstošajās vietās.

• Dānijas Nacionālā arhīva speciālisti kopā ar Kopenhāgenas universitāti strādā pie Dānijas koloniju dokumentu teksta atpazīšanas metodikas izstrādes, izmantojot multispektrālo skenēšanu. Tā kā dokumentu bojājumi (izdzisis teksts/pelējuma traipi/destrucija) ir tik plaši, ka to restaurācija nenodrošina dokumenta pieejamību/lasāmību, tie tiek skenēti tuvajā infrasarkanajā vai ultravioletajā gaismā un teksta apstrādes rezultātā panāk kvalitatīvu lasāmību. Šajā gadījumā digitalizācija ir kā vienīgais veids dokumenta pieejamībai.

Grieķijas galvenais valsts arhīvs.

- Grieķijas nacionālajā arhīvā digitalizācija nav dramatiski izmainījusi konservācijas lomu.
- Šobrīd tiek plānota Tiesu arhīva dokumentu liela apjoma digitalizācija.
- Slovēnijas Republikas arhīvs.
- Slovēnijas Republikas arhīvā Konservācijas nodaļa nav tieši iesaistīta digitalizācijas procesā.
- Ikdienu darbu veido gan arhīva, gan muzeju un citu kultūras institūciju materiālu restaurācija; apmācību programmu izstrāde un vadīšana saglabāšanas speciālistiem; izstāžu veidošana; izpēte; „rutīnas” konservācija. Nodaļā uzņemtas divas īsfilmas par dokumentu restaurāciju, kas kalpo kā izglītojošs materiāls sabiedrībai. Šogad Konservācijas nodaļa svin 60. gadu jubileju (kopš 1956.gada), tās ietvaros paredzēti dažādi jubilejas pasākumi un publikācijas.

Īrijas Nacionālais arhīvs.

- Īrijas Nacionālā arhīva mājas lapā pieejama instrukcija dokumentu sagatavošanai pirms digitalizācijas. Kā interesantākie akcenti dokumentu sagatavošanas procesā instrukcijā ir:
 - o dokumentu apstrāde ar dzēšgumijas drumsļām, ja tie ir ļoti netīri,
 - o lapas plīsumu līmēšana, ja tie garāki par 2 cm,

- o locījumu iztaisnošana, metāla saspaužu atdalīšana,
- o līmēšana ar tapiokas cietes līmi.

- Vācijas Federālajā arhīvā nav uzsākta dokumentu lielapjoma digitalizācija.
- restaurācijā problēmas sagādā dokumentu lietas, kurās lapa piešūta viena pie otras visā lietas apjomā.

1.attēls. Nīderlandes Nacionālā arhīva krātuvē tiek rādīti Karaļa Vilema I dokumenti.

- daudziem dokumentiem (arī mikrofilmētajiem) šobrīd veido digitālās nodrošinājuma kopijas, lai atpazītu dokumenta krāsaino informācijas daļu. (vēsturiski lietas tika marķētas ar krāsainām atzīmēm, kur katra krāsa nozīmēja konkrētu amatpersonu – prezidentu, ministru utt., melnbaltās kopijas šo informāciju padara nepieejamu).
- arhīva telpās kopiju veidošanu/ piegādi klientiem pēc pieprasījuma nodrošina ārpakalpojuma veidā strādājoša firma. Līgumus ar klientiem slēdz firma, nevis arhīvs un tas ir maksas pakalpojums.

Sanāksmes nobeigumā bija organizēta ekskursija uz Nīderlandes Nacionālā arhīva glabātavām un arhīva veidoto izstādi par Nīderlandes pirmo karali Vilemu I. Arhīva glabātavas apmeklējumā tika demonstrēti karaļa Vilemu I laikā radītie dokumenti.

Nākamā 9. sanāksme plānota 2017. gada 4.-5.maijā Maltā, Maltas Nacionālajā arhīvā. Gada laikā paredzēts izstrādāt kopīgu rokasgrāmatas/vadlīniju modeli dokumentu sagatavošanai digitalizācijai. Tajā tiks atveidota informācija par katrā procesā iesaistītās personas: arhīvista, restauratora, digitalizētāja, u.c. lomu.

Tika nolemts sagatavot ziņojumu

Eiropas arhīvu direktoru grupai (EBNA), lai informētu par saglabāšanas vadītāju grupas darba rezultātiem.

Sanāksmē apspriesto jautājumu apskats tiks publicēts arī Nīderlandes arhīva ziņnesī.

Galvenās praktiski – filozofiskās atziņas, ko ieguvu sanāksmē:

- Izmantojot pievienotos metadatus, var atrast daudz vairāk informācijas – tas ir veids kā tieši palielināt/uzlabot arhīvu dokumentu informācijas pieejamību/meklēšanu.
- Dokumentāra mantojuma vērtība ir mainīgs lielums, kuram jānosaka pārvērtēšanas periods (~30 gadi).
- Daudzos gadījumos digitalizācija ir vienīgais veids kā padarīt dokumentu pieejamu.
- Digitalizācija nodrošina dokumentu pieejamību un samazina oriģinālu lietošanu/bojāšanu.

- Stipri bojātu dokumentu kopskata attēls nodrošina klientu apmierinātības/ticamības līmeni tiktāl, ka viņi saprot, kāpēc dokumentu neizsniedz.

- Nākotnes arhīva vīzija - lasītavas var slēgt, jo dokumenti pieejami tiešsaistes režīmā.

- Pēc 30 gadiem arhīva dokumentu „materiālā/taustāmā” daļa, jau atradīsies arhīvā, t.i. sāksies elektronisko dokumentu ēra.

Inga Šteingolde

Latvijas Restauratoru biedrības avīze Nr.67

ISSN 1691-0966

Iznāk kopš 1997. gada novembra.

Adrese:

Vecpilsētas iela 7, Rīga LV 1050, tālr. 67213273

Iznāk 4 reizes gadā

Redaktore D. Murziņa

e-pasts: murzina.dita@gmail.com

Korektore A. Brīvniece

Mājas lapa:

www.restauratorubiedriba.lv

Restauratoru biedrības avīze

2016. gada novembris

Nr. 67

Priecīgu, skaistu
un
garīgi piepildītu
mūsu mīļās Latvijas
dzimšanas dienu!
Lai mūs virza godprātība
un
saprātīga mērķtiecība!

DAGEROTIPS ... turpinājums

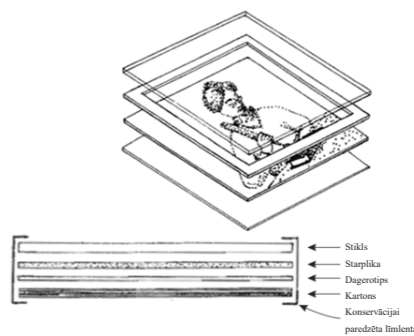
Latvijā zināmo dagerotipu novērtējums.

Pēc publiski pieejamās informācijas Latvijas arhīvos un muzejos glabājās 21 dagerotips. 4 dagerotipi Liepājas muzejā, 1 Ventpils muzejā, 2 Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā, 3 Latvijas Valsts Vēstures arhīvā, 9 Latvijas Fotogrāfijas muzejā, 2 Irēnas Bužinskas privātkolekcijā, tomēr apskatot tos klātienē tika konstatēts, ka ir tikai 16 dagerotipi. Atsevišķās kolekcijās par dagerotipiem tika pieņemta cita fototehnika.

Liepājas muzejā glabājas četri dagerotipi. Apskatot muzeja ekspozīcijas klātienē, tika konstatēts, ka vienam objektam ir cita fototehnika, iespējams, albumīna, kas zināšanu trūkuma dēļ tika uzskatīts par dagerotipu. Tālāk tika noskaidrots, ka ir tikai divi dagerotipi Liepājas muzejā, jo viens dagerotips, ir norakstīts un vairs neatrodas muzeja krājumā.

Pēc Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts Vēstures arhīva mājas lapā pieejamās informācijas, tur glabājas trīs dagerotipi. Apskatot dagerotipus klātienē, tika konstatēts, ka ir tikai divi dagerotipi. Trešā fotogrāfija, kas tika uzskatīta par dagerotipu ir cita, līdzīga fototehnika – ambrotips. Svarīgi ir tas, ka dagerotipi ir iepakoti jaunos futrāļos, kuri nav piemēroti dagerotipu ilgstošai glabāšanai, bet ir saglabājušās vairākas daļas no autentiskajiem futrāļiem. Būtu lieliski, ja

nākotnē tiktu veikta autentisko futrāļu restaurācija. Trūkstošās daļas ir iespējams aizstāt ar jauniem, dagerotipam drošiem materiāliem. Šādā veidā būtu iespēja saglabāt vismaz daļu no dagerotipa autentiskā vizuālā tēla. Abiem dagerotipiem pašreiz esošie futrāļi nav autentiski. Tie ir izveidoti nesenā pagātnē no skābi saturošiem materiāliem. Nozīmīgi ir tas, ka futrāļiem nav aizsargstikla, kas pasargātu dagerotipus no mehāniskiem bojājumiem, putekļiem, gaisa un mitruma piekļuves. Šiem dagerotipiem vēlams vismaz uz laiku izgatavot jaunus futrāļus no konservācijai paredzētiem materiāliem. Līdzīgi kā tas ir attēlā nr.: 3.1., tādējādi

Pašizgatavots futrālis. 3.1. Att.

nodrošinot dagerotipam labvēlīgus glabāšanas apstākļus un iekšējo mikroklīmatu.

Ventpils muzejā glabājas viens dagerotips. Dagerotipam nav futrāļa. Kādreiz esošais attēls vairs nav redzams. Taču, tajā laikā, kad šis

priekšmets nonāca muzejā, esot vēl bijis saskatāms miglains vīrieša portrets. No pieredzējošāko kolēģu stāstītā izriet, ka dagerotips atrasts pusizdemolētajos Krustkalna kapos (Ventspilī), domājams, ka bijis ielikts kādam aizgājējam līdzī zārkā. Šķiet, ka dagerotips ir neatgriezeniski bojāts, bet varbūt nākotnē atradīsies jauna iespēja kā viņu saglabāt, tāpēc šim dagerotipam nepieciešams izgatavot jaunu futrāli no konservācijai paredzētiem materiāliem. Līdzīgi kā tas ir attēlā nr.: 3.1., tādējādi pagarinot tā mūžu.

Pēc publiski pieejamās informācijas Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā glabājas divi dagerotipi. Apskates laikā konstatēju, ka tā nav. Par diviem dagerotipiem tika uzskatīti ambrotipi, kas vizuāli ir līdzīgi dagerotipiem.

Latvijas Fotogrāfijas muzejā glabājas deviņi dagerotipi. To stāvoklis ir atšķirīgs. Vairāki no tiem ir ļoti labā stāvoklī un neprasa nekādas darbības, bet ir arī tādi, kuriem nepieciešama ieviešana, lai tos saglabātu. Sešiem dagerotipiem, iespējams, 1992.gadā, Pēterburgā ir veikta restaurācija, un pašlaik šie dagerotipi ir labā stāvoklī. Vienam dagerotipam, iespējams, ir izveidojusies stikla korozija, tāpēc tam ir ļoti ieteicams nomainīt stiklu. Kamēr tas nav izdarīts, to nepieciešams uzglabāt guļus, ar attēlu uz leju, lai nepieļautu

stikla korozijas produktu nokrišanu uz dagerotipa plāksnes virsmas.

Privātkolekcijā esošie dagerotipi ir normālā stāvoklī.

Kopumā tika konstatēti šādi raksturīgākie dagerotipu bojājumi — abrazīvi nodilumi, nelieli krāsu un materiāla zudumi, attēla izdzišana, sudraba oksidācija un skrāpējumi. Lielākā daļa no apsekotajiem dagerotipiem tiek pienācīgi aprūpēti un ir saglabājušies ļoti labā stāvoklī.

Priekšlikumi dagerotipu saglabātības uzlabošanai.

1. Nepieciešams nodrošināt aizsardzību pret gaismu, glabāt tumšā vietā.

2. Glabāt stāvus, vai guļus ar attēlu uz leju, lai nepieļautu stikla korozijas produktu nokļūšanu uz attēla virsmas.

3. Ierobežot objekta izmantošanu un nodrošināt piemērotus glabāšanas apstākļus.

4. Glabāt dagerotipus kārbās, kuras izgatavotas no skābi nesaturošiem materiāliem.

5. Veikt dagerotipu fotofiksāciju.

6. Dagerotipa nofotografēto attēlu uzlīmēt uz kārbas virsmas, kā rezultātā ievērojami samazinātos dagerotipu lieka izmantošana.

7. Regulāri uzraudzīt glabātuves gaisa temperatūru un gaisa relatīvo mitruma līmeni.

8. Vēlamais dagerotipa glabāšanas gaisa relatīvais mitruma līmenis ir 30-50% un gaisa temperatūra no 150C līdz 180C.

9. Regulāri uzraudzīt dagerotipu fizisko stāvokli un pārliecināties vai nav radušās izmaiņas.

10. Lai veiktu kādas darbības ar dagerotipiem, ir nepieciešams padziļināti izpētīt literatūru par dagerotipu izgatavošanā izmantotajiem materiāliem.

11. Noteikt pH līmeni dagerotipa futrāļa materiāliem.

12. Ja nepieciešams, veikt dagerotipu iepakojuma restaurāciju - plīsumu līmēšanu, zudumu pieaudzēšanu un nelabvēlīgos materiālus aizstāt ar

labvēlīgiem, skābi nesaturošiem.

13. Fotomateriālu restaurācija ir relatīvi jauns un ļoti specifisks lauks. Pētot literatūru par dagerotipiem, jāņem vērā tas, ka fotomateriālu restauratoriem ir atšķirīgi viedokļi un pieredze, tādēļ publiski pieejamā informācija ir jāuztver vispārīgi.

14. Ar akvareļu krāsām kolorētus dagerotipus nav ieteicams izstādīt ekspozīcijās, jo krāsu pigments ir gaismas nenoturīgs, tas ātri izbalē.

15. Kolorētus dagerotipus pastāvīgajās ekspozīcijas vēlams izstādīt kā faksimilus – augstas kvalitātes attēlus, kopijas.

16. Ja ir saglabājusies tikai dagerotipa plāksne, tad tai jāizgatavo jauns futrālis, kāds ir parādīta attēlā nr.: 3.1. Noslēgumā.

Dagerotips ir ļoti jūtīgs un daudzpusīgs objekts. Tas sastāv no savstarpēji pilnīgi atšķirīgiem materiāliem, kā rezultātā rodas daudzgrūtības saistībā ar to glabāšanu un restaurāciju.

Viens no svarīgākajiem pasākumiem dagerotipu ilgmūžībai un glabāšanai ir nodrošināt labvēlīgus klimatiskos apstākļus. Restauratori iesaka tādus glabāšanas apstākļus, kuri ir vispiemērotākie lielākajai daļai materiālu. Svarīgi ir arī regulāri veikt dagerotipu apskati un novērtēt, vai nav radušies jauni bojājumi.

Ja tiek veikta dagerotipa konservācija, tad liela vērtība jāpievērš izmantotajiem materiāliem. Tiem jābūt drošiem, skābes nesaturošiem un atgriezeniskiem. Tādiem, kuri neobjā dagerotipa autentiskos materiālus.

Gadījumos, kad dagerotips tiek eksponēts ilgstošai ekspozīcijai un nav iespējas nodrošināt piemērotus glabāšanas apstākļus, tad ir nepieciešams izvērtēt vai to vispār vajag darīt. Šādas situācijas alternatīva ir faksimils jeb reprodukcija. Faksimils ir ļoti augstas kvalitātes kopija, attēls jeb fotogrāfija oriģinālā lielumā. Nezinātājs to var pieņemt par autentisku objektu. Šādā veidā var ievērojami

samazināt dagerotipu destruktiju. Lai cilvēkiem tomēr būtu iespēja apskatīt autentiskus dagerotipus, tos var izstādīt uz dažām dienām reizi mēnesī vai retāk, kādos muzejiem svarīgos notikumos vai tamlīdzīgi.

Situācijās, kad dagerotipa plāksne neatrodas futrālī un ir brīvi apskatāma, ļoti ieteicams veikt dagerotipa plāksnes fotofiksāciju, jo uz tās ir sudraba prove un citi iespiedumi, kas satur ļoti vērtīgu informāciju par tā izcelsmi, laiku un vietu. Šādā gadījumā tiek izslēgta iespējamība, ka pētniekiem nākotnē būs nepieciešams izjaukt dagerotipa futrāli, lai tikai iegūtu šo vērtīgo informāciju.

Regulāri nāk klajā jauni fakti par dagerotipu kļūdainu konservāciju, restaurāciju un konstatētajiem bojājumiem, kuru cēlonis ir pagātnē veiktā restaurācija vai nepiemērotie glabāšanas apstākļi.

Noslēgumā ir arī jāpiemin, ka drošas un pārbaudītas informācijas trūkums ir novedis dažus Latvijā esošos dagerotipus līdz pilnīgai bojāejai, kā arī nepietiekamu zināšanu rezultātā atsevišķās kolekcijās par dagerotipiem tiek pieņemtas citas fototehnikas. Pastāv iespējamība nākotnē citās Latvijā esošajās kultūrvēsturisko priekšmetu krātuvēs uziet jaunus dagerotipus vai arī tos pilnībā zaudēt.

Atsauces: _____

⁸ Jill K. Flowers. “19th Century Photograph Preservation A Study of Daguerreotype and Collodion Processes – Daguerreotype cleaning methods”, University of Oklahoma. 2009. 12.lpp.

*Kristaps Latvis
LNA Latvijas Valsts
kinofotofonodokumentu arhīva
Dokumentu saglabāšanas nodaļas
darbinieks*

Eiropas arhīvu saglabāšanas vadītāju sanāksme.

Eiropas arhīvu saglabāšanas vadītāju ikgadējā sanāksme šogad

notika jau astoto reizi. Tā ir kļuvusi par jauku tradīciju, kā ģimenes salido-

jums – vienmēr ražīga un patīkama. Gadu gaitā esam iepazinuši arhīvu

dzīvi un tikšanās laikā noris ne tikai priekšlasījumu uzklaušana, bet karstas diskusijas un daudzpusīga padomu apmaiņa, ekskursijas un metodiskās literatūras apmaiņa.

Tikšanās parasti noris Eiropas Savienības prezidējošajā valstī. Šogad 15.-16. jūnijā tikāties Hāgā, Nīderlandes Nacionālajā arhīvā, otro reizi (iepriekš 2010.gadā) kopš darba grupas izveides. Sanāksmē piedalījās 12 Eiropas valstu – Nīderlandes, Somijas, Dānijas, Zviedrijas, Vācijas, Polijas, Latvijas, Slovēnijas, Igaunijas, Maltas, Grieķijas un Īrijas saglabāšanas darbu vadītāji.

Tikšanās tēma šogad bija ”Vai digitalizācija izskauž konservāciju?” Konservācijas speciālisti dalījās pieredzē, vai pārstāvētajā arhīvā samazinās konservācijas/restaurācijas darbu un speciālistu apjoms un kāda veida darbi un procesi joprojām tiek realizēti konservācijā restaurācijā un kā tie ietekmē restauratora profesijas lomu.

Turpinājumā tēžu veidā norādīšu pēdējā gada laikā katras valsts arhīvā svarīgākās izmaiņas un paveikto darbu.

Nīderlandes Nacionālais arhīvs.

- Konservācijas nodaļa kā tāda vairs nepastāv, ir pieci štata konservatori un 10 vai vairāk pēc nepieciešamības uz digitalizācijas projektu laiku pieņemtie speciālisti. Arhīva pamata kolekcijas aprūpe kā darbības joma netiek uzskatīta;

- arhīvā izstrādāta rokasgrāmata dokumentu sagatavošanai pirms digitalizācijas;

- sagatavojot dokumentus digitalizācijai, glabājamās vienības lapas, kas ir īpaši trauslas vai smagi bojātas, tiek iesaiņotas/ielocītas Japāņu papīrā, lai digitalizētājs, saņemot lietu un redzot šādu atsevišķu lapu iesaiņojumu, zinātu, ka tām nepieciešama īpaši saudzīga pieeja veidojot elektronisko kopiju.

Somijas Nacionālais arhīvs.

- No 2017.gada 1.janvāra Arhīva likumā tiks ieviestas izmaiņas, kas noteiks dokumentu, kas radīti pēc 1975.gada, iznīcināšanas iespējas pēc to digitalizācijas. Šobrīd tiek izstrādāta metodika, kurā tiks norādīta metadatu kopa, kas nepieciešama šādu doku-

mentu kopijām. Tajos tiks ierakstīti ne tikai lietas nosaukums, datējums, apjoms u.c. arhīvniecībā nozīmīgi rādītāji, bet arī notiek diskusijas par lietas fizisko un materiālo datu pievienošanu: papīra sastāvs, krāsa u.c.;

- glabājamās vienības digitālo kopiju veidošanas procesā konstatējot lapas

	Konservācija	Sagatavošana digitalizācijai	Digitalizācija	Iznīcināšana	Glabāšana un preventīvie pasākumi
Kultūrvēsturiska vērtība	Jā	Jā	Jā - bieži	Nekad	„Aukstā” glabāšana (~15 °C), arhīvkvalitātes kartona kārbas
Informācijas u.c. vērtība	Ja nepieciešams (izstādes, fiziskais stāvoklis)	Jā	Jā – bieži lietotie	Nē	Standarta glabāšana, dažāda materiāla iepakojums
Citi līdz 1975 g.	Izņemot mikrobioloģiski bojātie un ļoti sliktā fiziskā stāvoklī	Jā	Ja ir interese par informāciju un resursi	Jā, pēc digitalizācijas	Standarta glabāšana, dažāda materiāla iepakojums
Jaunie dokumenti 1976-2016	Nē (izņemot mikrobioloģiski bojātie)	Jā	Jā	Jā, pēc digitalizācijas apmēram 80-90% no 150 plauktu km	

1.tabula. Dokumentu vērtības grupas un to atbilstība saglabāšanas procesiem.

vai dokumentus, kuri ir ļoti bojāti/nelasāmi, tiek pievienots kopskata attēls, lai norādītu un ļautu saprast, kāpēc dokumenta kopija/oriģināls nav pieejams/salasāms (fiziskais stāvoklis, bojājumi);

- biedrību/institūciju dokumentus, ņemot vērā jaunās izmaiņas arhīva likumā no 01.01.2017., pēc digitālo kopiju izveides piedāvās pārņemt glabāt atbilstošajām biedrībām/institūcijām kā alternatīvu iznīcināšanai.

- Somijas Nacionālais arhīvs katru gadu saņem valsts finansējumu tieši arhīva dokumentu digitalizācijai, kopijas tiek nodotas tālākā glabāšanā Kultūras ministrijai. Arhīva budžets netiek noslogots ar izdevumiem kopiju uzturēšanai.

- Somija piedalās READ (Recognition and Enrichment of Archival Documents/ Arhīvu dokumentu atpazīšana un lasīšana) projektā , lai izstrādātu metodiku rokrakstu atpazīšanas/lasīšanas IT programmai.

- Somijas Nacionālā arhīva speciālisti strādā pie dokumentu novērtēšanas sistēmas izveides. Veicot izpēti, ir noteiktas četras vērtību grupas, kurām atbilst dažādi procesi arhīvā (skat. 1.tabulu).

- Konservācijas nodaļā izstrādātas

instrukcijas par sekojošiem jautājumiem:

o Pelējums:

- identifikācija;

- ko darīt, ja konstatē pelējumu;

- ko darīt, ja ir problēmas ar mitrumu kolekcijai;

- ko darīt, ja ir problēmas ar mi-

trumu ēkā (ne kolekcijai).
o Karšu konservācija.

o Karšu sagatavošana digitalizācijai.

o Kataloga kartīšu sagatavošana digitalizācijai.

o Polijas Arhīvu materiālu konservācijas centrālā laboratorija.

- Polijas Arhīvu materiālu konservācijas centrālā laboratorija restauratoru darba nozīmību akcentē ar iespējām fizikāli/ķīmiski/tehnoloģiski iegūt dokumenta attēlu.

Tiek realizēts projekts par degušu dokumentu lasīšanu infrasarkanajā gaismā. Restaurators ir tas, kurš stāv blakus digitalizētājam un pāršķir bojāto dokumentu – viņam ir īpašas iemaņas/prasmes/zināšanas, kā to izdarīt.

- Laboratorijā ir izstrādāta instrukcija dokumentu sagatavošanai digitalizācijai.

- Laboratorijas speciālisti veido publikāciju par vaska zīmogu vēs-turiskajiem iepakojumiem - maciņiem to saglabāšanas nolūkam. Tādi veidoti gan no tekstīlijām, gan ādas.

Dānijas Nacionālais arhīvs.

- Dānijas Nacionālā arhīva digitalizācijas projektos dokumenti ne-